

APKAIMES FAKTORS DZĪVESVIETAS IZVĒLĒ JELGAVAS PILSĒTĀ

Līga Feldmane

Latvijas Universitāte Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte, e-pasts: ljankava@gmail.com

Anotācija. Pētījumā analizētas iedzīvotāju pārcelšanās tendences uz dažādām Jelgavas pilsētas apkaimēm un meklētas sakarības starp iebraucēju iepriekšējo dzīvesvietu, demogrāfiskajiem rādītājiem un apkaimēm, kuras tie izvēlas. Rezultāti apliecina, ka iebraucēji visbiežāk izvēlas apkaimes pilsētas centrālajā daļā un apkaimes izvēlē nozīmīgs faktors ir iepriekšējā dzīvesvieta, migranta vecums un ģimenes stāvoklis. Uz pilsētas centrālajām apkaimēm pārceļas vairāk jauniešu, bet uz pilsētas nomali – ģimenes ar bērniem un gados vecāki iedzīvotāji. Iedzīvotāji no Rīgas reģiona biežāk izvēlas apkaimes galvaspilsētas virzienā, bet iedzīvotāji no Vidzemes un Latgales – pilsētas centrālās apkaimes.

Atslēgas vārdi: Jelgava, apkaimes, migrācija.

Ievads

Lai gan visbiežāk migrācijas plūsmas tiek pētītas plašās teritorijās, piemēram, no valsts uz valsti vai no pilsētas uz pilsētu, tomēr arī apkaimes kā teritoriālas vienības jau kādu laiku ir pētnieku redzeslokā. Apkaimes faktors dzīvesvietas izvēlē plaši pētīts ārvalstīs: Amerikas Savienotajās Valstīs (Zhan 2015), Nīderlandē (Van Der Greft u.c. 2016), Lielbritānijā (Green *et al.* 2015). Arī Latvijā apkaimju pētījumi ir visai populāri, tomēr iepriekš galvenokārt tikušas analizētas dažādas Rīgas apkaimes, to iedzīvotāju struktūra un raksturojums (Krišjāne, Bērziņš 2014), bet citu nacionālās nozīmes pilsētu apkaimes pētītas maz; vēl mazāk ir apkaimju pētījumu par migrācijas tendencēm uz tām.

Par šī pētījuma objektu tika izvēlēta Jelgavas pilsēta, un pētījuma mērķis bija noskaidrot, vai pastāv sakarības starp iedzīvotājiem, kas pārceļas uz Jelgavu no citām administratīvajām teritorijām, un apkaimēm Jelgavā, uz kuru tie pārceļas.

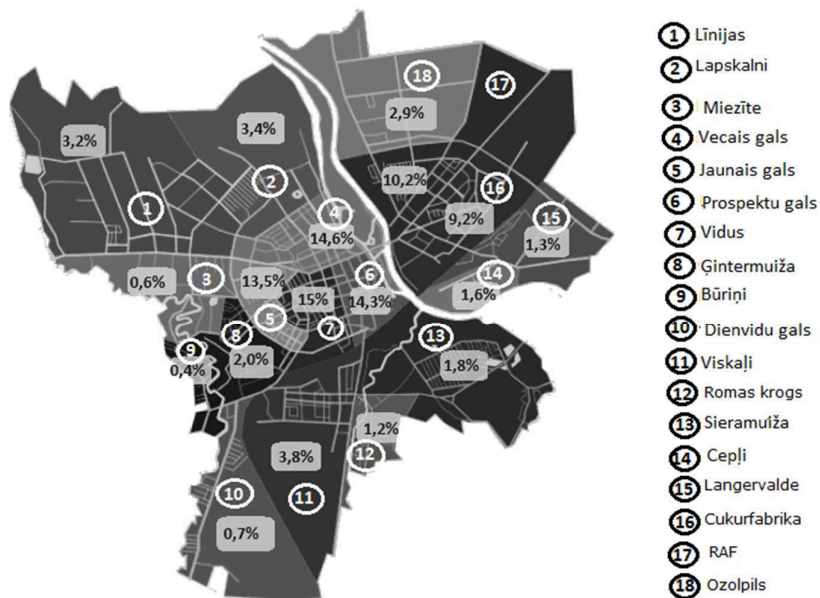
Materiāli un metodes

Lai īstenotu pētījuma mērķi, tika analizēti nepublicēti Latvijas Republikas Iedzīvotāju Reģistra dati par visām personām, kas periodā no 2000. līdz 2015. gada 1. jūlijam pārdeklarējuši vai pārreģistrējuši dzīvesvietas adresi no citas administratīvās teritorijas uz Jelgavas pilsētu. Kopumā datu kopā bija informācija par 24 950 personām. Pētījuma gaitā dati tika apstrādāti un analizēti, izmantojot statistiskās metodes, tai skaitā faktoranalīzi un t-testu, lai noskaidrotu, vai pastāv sakarības starp dažādām migrantu grupām, ņemot vērā to iepriekšējo dzīvesvietu, vecumu un ģimenes stāvokli.

Jelgavā oficiāli apstiprināts apkaimju iedalījums nepastāv, bet šajā pētījumā tika izmantots M. Ozola (Ozols 2014) izstrādātais un publiski pieejamais Jelgavas apkaimju iedalījums, atbilstoši kuram Jelgavas pilsēta iedalīta 18 apkaimēs.

Rezultāti

Pētījuma dati atklāja, ka pārcēlušos iedzīvotāju izkliede pēc to izvēlētās dzīvesvietas apkaimes Jelgavas pilsētā nav vienmērīga, bet ir novērojamas izteikti biežāk izvēlētās apkaimes. Iedzīvotāji, kas pārceļas uz Jelgavu, visbiežāk izvēlas apkaimes pilsētas centrālajā daļā (1. attēls), t.i., Veco galu, Jauno galu, Vidus un Prospektu galu, kur kopumā deklarējušies vairāk nekā puse jeb 57,5% no iebraucējiem. Šajās apkaimēs raksturīga galvenokārt daudzdzīvokļu namu apbūve, un tās ir apkaimes ar labi nodrošinātu un ērti pieejamu pakalpojumu un transporta infrastruktūru. Otra migrantu visbiežāk izvēlētā pilsētas daļa ir apkaimes Lielupes labajā krastā galvaspilsētas Rīgas virzienā – RAF un Cukurfabrika, kurās līdzās daudzdzīvokļu namiem ir arī plaša individuālo dzīvojamo māju apbūve. Šīs apkaimes iebraucējus piesaista ar labo transporta satiksmi uz Rīgu, jo lielai daļai pilsētas iedzīvotāju darbavieta atrodas galvaspilsētā, tādēļ Rīgas virziens un sabiedriskā transporta pieejamība ir nozīmīgs faktors dzīvesvietas izvēlē.

1. attēls. Jelgavas apkaimju popularitāte migrantu vidū, %

Avots: Autores veidots attēls, izmantojot Iedzīvotāju reģistra datus un Ozols, 2014

Mazāk migrantu pārceļas uz pārējām Jelgavas pilsētas apkaimēm, kurās raksturīga galvenokārt individuālo māju apbūve, bet pilsētas centra sasniedzamība un pakalpojumu pieejamība ir mazāka.

Lai novērtētu, vai apkaime ir nozīmīgs faktors dzīvesvietas izvēlē atkarībā no iebraucēja iepriekšējās dzīvesvietas, ar faktora analīzes palīdzību tika noteikts, ka Fišera kritērijs pie $\alpha = 0.05$ ir $F = 5,3813 > F_{\text{krit.}} = 1,62754$. Tas parāda, ka ir novērojams apkaimju favorītisms starp migrantiem no dažādām administratīvajām teritorijām. Izmantojot t-testu, tika salīdzinātas apkaimes savā starpā pēc tajās pārcēlušos iedzīvotāju struktūras, ņemot vērā iepriekšējo dzīvesvietu, un tika novērots, ka statistiski būtiska atšķirība nav novērota starp RAF un Vidus apkaimi ($t_{\text{stat}} = 0.86127 < t_{\text{crit}} = 1.97015$), toties starp Vidus apkaimi un Līnijām tika atklātas būtiskas atšķirības ($t_{\text{stat}} = 2.6848293 > t_{\text{crit}} = 1.977560$).

Kopumā var secināt, ka ir novērojama teritoriāla izkliede pēc iepriekšējās dzīvesvietas – iedzīvotāji, kuru iepriekšējā dzīvesvieta bija Rīgas plānošanas reģionā, biežāk izvēlas apkaimes Jelgavas austrumdaļā Rīgas virzienā un retāk pilsētas centrālajās apkaimēs, bet iedzīvotāji no Vidzemes un Latgales biežāk izvēlas pilsētas centrālās apkaimes.

Pētījuma ietvaros papildus tika analizēta uz Jelgavu pārcēlušos iedzīvotāju struktūra pēc to vecuma un ģimenes stāvokļa. Rezultāti parādīja, ka neprecēto iedzīvotāju vidū populārākās apkaimes ir pilsētas centrālajā daļā esošās Prospektu gals un Vidus, savukārt lielāks precēto imigrantu īpatsvars vērojams apkaimēs ārpus pilsētas centra – Miežītē, Ģintermuižā, Romas krogā un RAF. To var skaidrot ar mājokļa izvēli – precētās ģimenes biežāk izvēlas individuālās dzīvojamās mājas, kas atrodas

galvenokārt pie pilsētas robežām, savukārt dzīvokļi piesaista jaunus, neprecētus imigrantus, tādēļ tie par dzīvesvietu izvēlas Jelgavas centru. Šo tendenci apstiprināja arī datu analīze dalījumā pa vecuma grupām – ģimenes ar bērniem vecumā līdz 17 gadiem procentuāli vairāk ir pārcēlušās uz Langervaldi (38% no iebraucējiem šajā apkaimē ir vecumā 0–17 gadiem), Romas krogu (34%), Ģintermuižu (32%); jaunieši vecumā no 18–24 gadiem vairāk pārceļas uz centrālajām apkaimēm – Prospektu galu (28% no iebraucējiem šajā apkaimē ir vecumā no 18–24 gadiem), Vidus (27%); Cukurfabrika un RAF ir populāras apkaimes iedzīvotājiem vecumā no 25 līdz 39 gadiem; tie, kas sasnieguši pensijas vecumu, proporcionāli vairāk pārcēlušies uz apkaimēm ārpus centra – Būriņiem (11% no šīs apkaimes imigrantiem ir vecumā virs 62 gadiem), Cepliem (11%) un Ozolpili (11%).

Secinājumi

1. Populārākās apkaimes uz Jelgavas pilsētu pārcēlušos iedzīvotāju vidū ir pilsētas centrālajā daļā, kā arī Rīgas virzienā esošās apkaimes, kas liecina, ka pakalpojumu pieejamība un transporta satiksme ar Rīgu ir būtisks faktors dzīvesvietas izvēlē.

2. Pastāv telpiska sakarība starp iedzīvotāju iepriekšējo dzīvesvietu un apkaimi Jelgavā, uz kuru tie pārceļas. Iepriekš Rīgas plānošanas reģionā dzīvojošie biežāk izvēlas apkaimes pilsētas Austrumu daļā Rīgas virzienā, kamēr Vidzemes un Latgales iedzīvotāji – pilsētas centrālās apkaimes.

3. Apkaimes izvēli ietekmē arī migranta ģimenes stāvoklis un vecums – jaunieši un neprecētie biežāk izvēlas centrālās apkaimes, kurās galvenokārt ir daudzdzīvokļu apbūve, kamēr ģimenes ar bērniem labprāt pārceļas uz apkaimēm, kur ir individuālās dzīvojamās mājas, ārpus pilsētas centra.

Pateicība

Raksts izstrādāts ar Valsts pētījumu programmas pētnieciskā projekta Nr. 5.2.4. „Sabiedrības atjaunošana, samazinot depopulācijas riskus, veicinot tautas ataudzi un saiknes ar diasporu” atbalstu.

Atsauces

Green, M.A., Subramanian, S.V., Vickers, D., Dorling, D. (2015). Internal migration, area effects and health: Does where you move to impact upon your health? *Social Science and Medicine*, 136-137, 27-34.

Krišjāne, Z., Bērziņš, M. (2014). Intra-urban residential differentiation in the post-Soviet city: The case of Riga, Latvia. *Hungarian Geographical Bulletin*. 63(3), 235-253.

Ozols, M. (2014). Jelgavas apkaimes. <http://jelgavas-ielas.lv/apkaimes/> (30.11.2015)

Van Der Gref S., Musterd S., Thissen F. (2016). Residential dynamics and neighbourhood conditions of older migrants and native Dutch older adults in Amsterdam, the Netherlands. *Ageing and Society*, 36(1), 189-218.

Zhan, C. (2015). School and neighborhood: residential location choice of immigrant parents in the Los Angeles Metropolitan area. *Journal of Population Economics*, 28(1), 737-783.

Summary

In this study, trends in population migration to various neighbourhoods in the city of Jelgava are analyzed, and correlations are investigated between immigrants' source municipalities, demographic indicators and neighbourhood preferences. The results suggest that most immigrants choose neighbourhoods in the central part of the city, and that migrants' previous place of residence, age and marital status are important factors in the choice of residence. Young people more often move to the city's central neighbourhoods, while the outskirts of the city are popular among families with children and senior citizens. Residents of the Rīga metropolitan area often choose neighbourhoods closer to the capital city, but residents of Vidzeme and Latgale - the central part of Jelgava.

IMIGRĀCIJAS IETEKME UZ EKONOMIKAS ATTĪSTĪBU. KRIEVIJAS FEDERĀCIJAS MARIJELAS REPUBLIKAS UN LATVIJAS GADĪJUMU ANALĪZE

Mihails Kozlovs¹, Jelena Kostromina²

¹ Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte,
e-pasts: mihails.kozlovs@gmail.com

² Krievijas Federācijas Volgas Tehniskās Universitāte, e-pasts; elenakor2004@mail.ru

Anotācija. Pētījumā tiek analizēta saikne starp imigrāciju un tautsaimniecības attīstību. Darbā izmantoti Latvijas un Marijelas republikas piemēri. Migrantu ietekme uz ekonomiku tiek vērtēta, izmantojot donorvalstu atribūtus un to iespējamo sasaisti ar ekonomikas rādītājiem aplūkotos reģionos.

Lai sagrupētu imigrantu donorvalstis pēc vienotiem kritērijiem, lietots tautas attīstības indekss, kas bija koriģēts, ņemot vērā arī nevienlīdzības faktoru (Inequality Adjusted Human Development Index). Ar šo IA-HDI indeksu donorvalstis tika ranžētas atbilstoši ietekmes līmenim uz Marijelas un Latvijas tautsaimniecību. Kopumā donorvalstis tika sagrupētas trijās un četrās grupās un veikta korelācijas analīze, lai izpētītu saikni starp imigrācijas plūsmām un tautsaimniecības attīstību.

Atslēgas vārdi: imigrācija, HDI, IA-HDI, korelācijas analīze, Latvija, Marijelas republika.

Ievads

Imigrācija var būt ļoti spēcīgs reģiona vai valsts izaugsmes faktors. Protams, migrācijas procesus ir jāplāno un jāveicina tajā virzienā, kas valstij ir izdevīgs. Reģionu socioekonomiskajā attīstībā viens no svarīgākajiem elementiem ir inovācijas. To plānošanā, projektēšanā un realizācijā ir jāiesaista augstas kvalifikācijas speciālisti. Lai reģioni varētu šādus profesionāļus piesaistīt, ir jāsekmē reģiona konkurētspēja migrācijas jomā.

Lai reģionam piesaistītu nepieciešamos migrantus, ir jāattīsta vietējā infrastruktūra, jāsekmē dzīvošanai un pašrealizācijai komfortabli apstākļi, potenciālajiem darba devējiem jānodrošina iespējas veidot jaunas darba vietas un jāattīsta migrantu atbalsta programmas.

Svarīgi izprast pašlaik esošo situāciju saistībā ar migrācijas procesiem – izzināt migrantu izcelsmes valsts vai reģiona atribūtus – attīstības līmeni, migrantu izglītības līmeni, kultūras īpatnības, noziedzības līmeni donorvalstīs. Migrācijas ietekme uz